

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 3 2 5 1 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Torek, 29. avgust 2023 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od mestnih držav do prvih imperijev

1. Prve visoke civilizacije so nastale ob rekah.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Okrog 5. tisočletja pr. Kr. so se ljudje stalno naselili na območju rodovitnega polmeseca.
- B Prvi poljedelci so obdelovali polja, ki so jih s poplavami namakale reke.
- C V Mezopotamiji so nove obdelovalne površine pridobivali s pomočjo irigacije.
- D Vladar Asurbanipal je vladal v Starobabilonskem kraljestvu.
- E Nil je poplavljal od junija do oktobra.
- F Letni ritem Egipčanov je bil odvisen od reke in je imel štiri letne čase.

(3 točke)

2. Na območju Mezopotamije se je okoli leta 3100 pr. Kr. izoblikovala prva civilizacija na svetu.

Za najstarejše sumersko mesto velja Uruk, toda v starodavni Mezopotamiji so verjeli, da je najstarejše mesto Eridu, saj naj bi tu bogovi prvič dali ljudem navodila, kako organizirati družbo in vzpostaviti državo.

(Vir: Cedilnik, A., in drugi, 2018: Zgodovina 1, str. 56. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 2.1. Katero ljudstvo je ustvarilo prvo visoko civilizacijo v južni Mezopotamiji?

- 2.2. Kaj je bilo središče teh mestnih držav?

- 2.3. Pojasnite, zakaj je namakalno poljedelstvo tesneje povežalo družbo in izoblikovalo državno upravo.

(3 točke)

M 2 3 2 5 1 1 2 1 0 5

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

3. Kmetje so v Egiptu predstavljali najštevilnejši sloj prebivalstva.

Slika 1: Kmečka opravila

(Vir: Cedilnik, A., in drugi, 2018: Zgodovina 1, str. 70. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 3.1. S pomočjo slike 1 navedite dve orodji, ki so jih kmetje uporabljali pri poljedelskih opravilih.

- 3.2. Pojasnite, kako se je družbeni položaj malih svobodnih lastnikov zemlje razlikoval od odvisnih kmetov.

(2 točki)

4. Zgodovino starega Egipta delimo na več obdobj.

Povežite obdobje z značilnostmi posameznega obdobja tako, da na črto pred značilnostmi v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ gradnja piramid v Gizi	A zgodnjedinastično obdobje
_____ Tebe postanejo glavno mesto kraljestva	B staro kraljestvo
_____ Ramzes II. podpiše mirovno pogodbo s Hetiti	C srednje kraljestvo
_____ faraon Menes združi oba dela Egipta	D novo kraljestvo

(2 točki)

5. Čas od 8. do 6. stoletja pr. Kr. velja v grški zgodovini za čas velike kolonizacije. Pri reševanju si pomagajte s sliko 2 v barvni prilogi.

5.1. Navedite kolonije na območju t. i. Velike Grčije.

5.2. Katere surovine so Grki uvažali iz Zahodnega Sredozemlja?

5.3. Pojasnite posledice kolonizacije za grške polis.

(3 točke)

6. Kljub številnim povezovalnim elementom Grki niso oblikovali enotne države.

/.../ dalje smo tudi mi Grki z enako krvjo in enakim jezikom in imamo enake templje in kipe božje, enako bogoslužje in iste običaje /.../.

(Vir: Cedilnik, A., in drugi, 2018: Zgodovina 1, str. 97. Mladinska knjiga. Ljubljana)

6.1. S pomočjo besedila navedite tri različne elemente, ki so povezovali Grke.

6.2. Kateri športni dogodek v sodobnem svetu je organiziran na antični tradiciji?

(2 točki)

7. Atene, kot voditeljica Delsko-atiške pomorske zveze, in Sparta, kot voditeljica Peloponeške zveze, sta bili med najpomembnejšimi polis v klasični dobi Grčije. Pri reševanju si pomagajte s sliko 3 v barvni prilogi.

Obkrožite črko pred izbrano polis.

A ATENE   B SPARTA

- 7.1. Navedite, katero grško pleme je poselilo ozemlje te polis.
- 7.2. Kako je bila država gospodarsko usmerjena?
- 7.3. Pojasnite, kakšne obveznosti so imele polis kot članice zveze.
- 7.4. Pojasnite posledico peloponeške vojne za polis.

(4 točke)

8. V 4. st. pr. Kr. je Makedonija postala najmočnejša država na Balkanu. V Atenah se je prebudilo protimakedonsko razpoloženje, kar je zapisal tudi največji govornik antične Grčije:

Najprej ne obupajmo, Atenci, nad sedanjim položajem, čeprav je videti zelo slab. Kar je v njem od prej najslabše, to je za prihodnost najbolje. In kaj je to? Dejstvo, Atenci, da je položaj slab, ko vi ne izpolnujete svojih dolžnosti. Če bi bilo namreč tako, čeprav bi bili storili vse, kar je treba, ne bi bilo nobenega upanja, da bo kdaj bolje.

(Vir: Cedilnik, A., in drugi, 2018: Zgodovina 1, str. 124. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 8.1. Kateremu grškemu govorniku pripisujemo v besedilu zapisane besede?
- 8.2. Pojasnite, kaj je Makedoniji omogočilo, da je postala najmočnejša sila na Balkanu.

(2 točki)

9. Doba kraljevine se je v Rimu končala z izgonom zadnjega rimskega kralja.

Ker ga je ljudstvo sovražilo in čutilo breme njegove oblasti, je kot povod za državni prevrat vzelo Lukrecijino nesrečo, ki je zaradi (njegovega) posilstva naredila samomor /.../. Ker pa je bil osovražen že sam naziv »monarhija« in ker je ljudstvo menilo, da bi manj boleče preneslo deljeno oblast, je predlagalo in zahtevalo, naj imata vrhovno oblast dva.

(Vir: Cedilnik, A., in drugi, 2018: Zgodovina 1, str. 140. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 9.1. Kdo je bil zadnji rimski kralj?

- 9.2. Pojasnite vzroke, zaradi katerih je bila ukinjena monarhična vladavina.

(2 točki)

10. V Avgustovem obdobju se je rimska država izdatno povečala. Pri reševanju si pomagajte s sliko 4 v barvni prilogi.

- 10.1. Navedite štiri nove province, ki jih je v času svojega vladanja osvojil Avgust.

- 10.2. Pojasnite dva ukrepa, ki jih je Avgust sprejel v odnosu do provinc.

(2 točki)

13. Vzhodno rimsko cesarstvo se je razvilo v močno politično in gospodarsko silo.

Naslonjen na tradicijo rimske države ima (Bizantinsko cesarstvo oziroma Bizanc) med srednjeveškimi deželami poseben položaj. Bizanc ima odlično upravno organizacijo z dobro izšolanim, razpredenim uradniškim aparatom, odlično opremljeno vojsko z vojaško tehniko v premoči, visoko razvit gospodarski in finančni sistem.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 18. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 13.1. S pomočjo besedila navedite, na čem je temeljila moč bizantinske države.

- 13.2. Razložite, kaj je bilo značilno za Justinijanovo obliko vladavine, imenovano cezaropapizem.

(2 točki)

14. Frankovska država je s Klodvikom postavila temelje Zahodne Evrope.

Jezus Kristus, ki te moja žena Klotilda vedno imenuje sina živega Boga, ki stiskanemu lahko priskočiš na pomoč, podeli zmago tistim, ki vate zaupajo. Ponižno in goreče te prosim, pokaži mi slavo svoje moči. Če mi sedaj nakloniš zmago nad temi sovražniki in spoznam tvojo moč, ki naj jo spozna vsako ljudstvo, bom veroval vate in se dal krstiti v tvojem imenu.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 24. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 14.1. S pomočjo besedila opišite, zakaj je Klodvik sprejel krščanskega Boga.

- 14.2. Navedite, na kateri dve obdobji delimo frankovsko državo.

(2 točki)

15. Po smrti Karla Velikega so državo pretresali notranji spori in leta 843 je frankovska država razpadla na tri dele.

Povežite vladarja na desni z državo, ki ji je zavladal, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko.

_____ Vzhodnofrankovsko kraljestvo	A Lotar I.
_____ Zahodnofrankovsko kraljestvo	B Ludvik Nemški
_____ osrednji del	C Karel Plešasti

(1 točka)

16. Rimski patriarhi so postopoma pridobili primat in nastala je Papeška država.

Listino* sestavljata dva dela. Prvi del /.../ nadaljuje legendo o papežu Silvestru, ki je spreobrnil besnega preganjalca kristjanov cesarja Konstantina Velikega, ki je zbolel za gobavostjo. V drugem delu /.../ podeli cesar Konstantin iz hvaležnosti papežu cerkvena dostojanstva in pravice /.../ ter mesto Rim in pokrajine, kraje in mesta vse Italije oziroma italijanskih cesarskih območij.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 35. Mladinska knjiga. Ljubljana)

16.1. Kako se imenuje v besedilu navedena listina, s katero je povezan nastanek Papeške države?

16.2. Pojasnite, zakaj je Papeška država s to listino utemeljevala svoj obstoj.

16.3. Pojasnite pojem investiturni spor.

(3 točke)

17. Srednjeveška družba je bila hierarhično urejena, sledila je konceptu krščanskega Boga in božjega prava.

Cerkve, ki so pridigale, da je vsa oblast od Boga, so branile avtoriteto monarha pred prizadevanjem plemstva (in obenem ponujale monarhu svoje pripadnike, ki so bili usposobljeni za pisanje in organiziranje uprave). Vladar je po spreobrnitvi prenehal biti »prvi med enakimi« in je postal vladar po »božjem pravu«.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 37. Mladinska knjiga. Ljubljana)

17.1. S pomočjo besedila pojasnite, zakaj je imela Cerkev v srednjem veku tako močan vpliv.

17.2. Navedite, na katere stanovse se je delila stanovska družba do 14. stoletja.

(2 točki)

18. V 8. stoletju so večino današnjega ozemlja Španije zavzeli Arabci.

18.1. Pojasnite pomen procesa rekonkviste v zgodovini Pirenejskega polotoka.

18.2. Pojasnite, zakaj je leto 1492 pomembno za špansko zgodovino.

(2 točki)

19. Na Apeninskem polotoku so se v srednjem veku oblikovale številne politične tvorbe – mestne države in kraljestva. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

19.1. Navedite tri politične enote na Apeninskem polotoku do 15. stoletja.

19.2. Čigava posest se je razprostirala na večjem delu Apeninskega polotoka po letu 1479?

19.3. Pojasnite, zakaj so Benetke kmalu postale ena najpomembnejših političnih enot na Apeninskem polotoku.

(3 točke)

20. V obdobju novega veka so si vladarji poskušali zagotoviti večjo politično moč z novo obliko vladavine, absolutizmom oziroma razsvetljenim absolutizmom.

Če trdimo, da ima absolutno oblast tisti, ki ni podvržen nobenemu zakonu, ne bomo nikoli našli suverenega vladarja, ki bi ustrezal temu vzorcu: za vse vladarje na zemlji veljajo naravni in božanski zakoni, poleg različnih človeških zakonov, ki so skupni vsem narodom.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 56. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Pruski kralj Friderik II. je že v mladosti izpostavil, da je napačno prepričanje »večine vladarjev, da so njihovi podložniki le vladarjevo orodje in služabniki njihovih nebrzdanih strasti /.../. Če bi se knezi lahko rešili teh zmot, če bi hoteli razmisliti o namenu svojega vladanja, bi spoznali, da sta njihov položaj /.../ in njihova vlada orodje ljudstva.«

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 64. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano obliko vladavine.

A ABSOLUTIZEM

B RAZSVETLJENI ABSOLUTIZEM

V obliki krajšega razmišljanja opišite izbrano obliko vladavine, pri čemer upoštevajte naslednje elemente: v katerem stoletju se je dokončno uveljavila; navedite države, kjer se je vladavina vzpostavila; pojasnite značilnosti gospodarske politike; pojasnite vlogo vladarja v tej obliki vladavine; razložite, kakšen odnos je imela ta oblika vladavine do vere.

(5 točk)

21. Na razsvetljenske vladarje so vplivali različni avtorji s svojimi deli.
Obkrožite črko pred predstavnikom, ki je zagovarjal idejo družbene pogodbe.

- A Charles de Secondat, baron de Montesquieu
- B Niccolo Machiavelli
- C Jean-Jacques Rousseau

(1 točka)

22. Nizozemska je bila od 16. stoletja dalje sestavni del španskega ozemlja. Pri reševanju si pomagajte s sliko 7 v barvni prilogi.

22.1. Navedite današnje evropske države, kjer se je razprostirala španska Nizozemska.

22.2. Kaj je spodbudilo hiter gospodarski razvoj nizozemskih provinc?

22.3. Pojasnite, zakaj so bile nizozemske province izjemnega pomena za Španijo.

(3 točke)

23. V 13. stoletju je angleški kralj Ivan Brez dežele podpisal Veliko listino svoboščin, ki je postavila temelje novi politični ureditvi Anglije.

13. Mesto London naj obdrži vse svoje starodavne svoboščine in proste carine, tako po zemlji kot po vodi; nadalje hočemo in zagotavljamo, da bodo vsa mesta in trgi in pristanišča imeli svoje svoboščine in svobodne običaje.

25. Vse grofije, stotnije, okrožja in tretjine naj obdržijo stare davke, brez povišanja, razen našega graščinskega fevdnega posestva.

40. Nikomur ne bomo odrekli, zanižali ali odložili pravice ali pravičnosti.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 73. Mladinska knjiga. Ljubljana)

23.1. Navedite, katerim pravicam se je odrekel kralj s podpisom listine.

23.2. Pojasnite, zakaj je listina pomembna za nadaljnji razvoj Anglije.

(2 točki)

24. V Angliji je moral Viljem Oranski po končanih vojnah podpisati posebno deklaracijo o pravicah parlamenta.

Prisvojena pristojnost, razveljaviti zakone ali izvajanje zakonov s kraljevsko oblastjo brez privolitve parlamenta, je protizakonita.

Pobirati davke za krono ali za kronsko uporabo /.../ brez privolitve parlamenta za daljši čas ali na drugačen način, kakor je bilo dovoljeno in odobreno, je protipostavno.

Svobode govora, razprav in pogajanj v parlamentu ne sme ovirati /.../ nobeno sodišče.

(Vir: Frantar, Š., in drugi, 2019: Zgodovina 2, str. 76. Mladinska knjiga. Ljubljana)

24.1. Kako se imenuje v besedilu navedena deklaracija?

24.2. Pojasnite, kako je deklaracija omejevala moč kralja.

(2 točki)

25. Navedenim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 732, 751, 843, 1122, 1273, 1453.

_____ Pipin Mali postane kralj frankovskega kraljestva

_____ Rudolf Habsburški postane nemški kralj

_____ Verdunska pogodba

_____ Wormski konkordat

_____ propad Bizantinskega cesarstva

_____ bitka pri Poitiersu

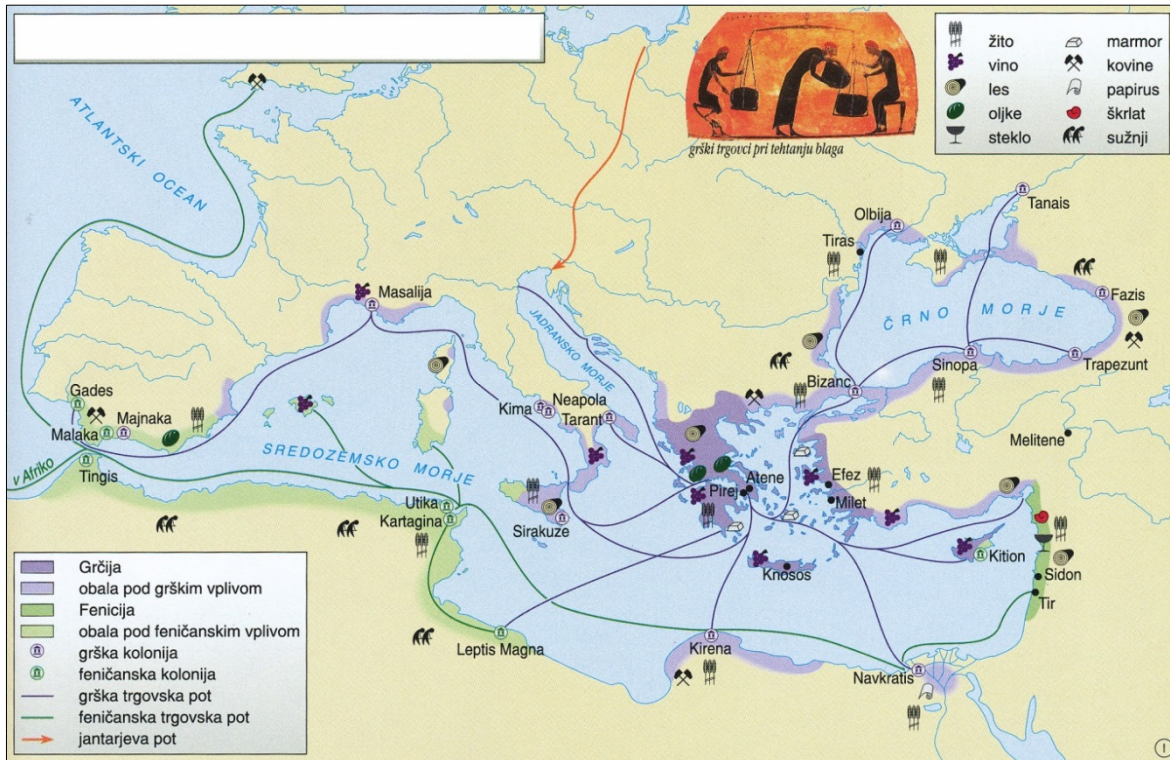
(3 točke)

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

Slika 2: Grška kolonizacija

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 13. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 3: Poselitev Grčije po letu 1200 pr. n. Kr.

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 12. Modrijan. Ljubljana, 1999)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

